

**Національна академія наук України
Інститут економіки промисловості**

УДК 336.763+681.3

Аксьонова Олена Олександрівна

**МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ПОСЕРЕДНИЦЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ**

Спеціальність 08.02.02. – Економіка та управління науково-технічним прогресом, інвестиційні та
інноваційні процеси

АВТОРЕФЕРАТ

**Дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Донецьк – 1999

Дисертація є рукопис

Робота виконана в Донецькому державному університеті економіки і торгівлі (м.Донецьк), кафедра комп'ютерних технологій.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор

Амітан Веніамін Наумович, перший віцепрезидент
Донецького акціонерного науково комерційного товариство

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, професор

Бузько Ірина Романівна, Східно-український державний
інститут (м.Луганськ), завідувачка кафедри міжнародної
економіки

Кандидат економічних наук старший науковий співробітник

Щедрін Олександр Миколайович,
Інститут економіки промисловості НАН України (м.Донецьк),
завідувач відділу комп'ютеризації та інформатизації наукової
діяльності

Провідна організація – Донецька державна академія управління (м.Донецьк), кафедра
загального та адміністративного менеджменту

Захист відбудеться “24” грудня 1999 р. о 16⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 11.151.01 в Інституті економіки промисловості НАН України за адресою:
340048, Донецьк-48, вул. Університетська, 77.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту економіки промисловості
НАН України, 340048, Донецьк-48, вул. Університетська, 77.

Автореферат розісланий 22 листопада 1999р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Поклонський Ф.Ю.

Актуальність теми. Побудова ринкових відносин в Україні призводить до того, що конкуренція за ринки збуту продукції, в яку поступово включаються виробничо-фінансові системи наша держава, стає причиною пошуку нових резервів підвищення техніко-організаційного рівня виробництва шляхом розробки та реалізації нововведень в технічній, організаційній, фінансовій і науково-дослідницькій сфері.

Як показав порівняльний аналіз стану різних соціально-економічних сфер України, на сьогодні, коли всі господарчі структури переживають глибоку кризу, найбільше відставання спостерігається на фінансовому ринку.

Якщо виходити з того, що органічною складовою фінансового ринку, являється фондовий ринок, а саме ринок цінних паперів, то дослідження особливостей, які характеризують випуск і просування цінних паперів, набуває достатньо високу науково-практичну значущість. Фондовий ринок являється невід'ємною складовою національного економічного механізму більшості країн і займає провідне положення в економіці розвинутих держав. Дослідженню цієї проблеми присвячені наукові праці вчених-економістів, таких, наприклад, як Роде Р., М.Олексієва, Б.Альохіна, Є.Жукова, В.Торкановського, Я.Міркіна, І.Бланка, О.Амоші, А.Кутиркина та ін.

Серед вчених-фахівців немає єдиної точки зору щодо оцінки стратегічних планів, спрямованих на прискорення темпів становлення і подальшого розвитку фондового ринку України. Більш того, накопичена багаторічна статистика далеко не завжди дозволяє використовувати попередній досвід для прийняття правильних рішень в наші дні.

Інвестиційна діяльність будується на інвестиційній політиці, здійснення якої відбувається, перш за все, з використанням базових принципів і напрямів, вироблених теорією і практикою інвестиційних вкладень в поширене суспільне виробництво. Формування фондового ринку зволікає появу в якості товару цінних паперів, в регулюванні пропозиції і попиту яких беруть участь інвестиційно-посередницькі організації. Від продуктивності діяльності всіх учасників фондового ринку взагалі і інвестиційно-посередницьких організацій зокрема залежить збалансованість пропозиції та попиту цінних паперів. В свою чергу, діяльність таких організацій забезпечується певними механізмами, сприяючими підвищенню ефективності функціонування ринку цінних паперів, провідним з яких є інформаційне забезпечення. Значущість саме цього технологічного механізму зумовлюється тим, що інформація необхідна на сьогодні для сучасного реагування на дії всіляких непередбачених процесів та явищ, які відбуваються в нашій країні, для сприймання нових тенденцій і об'єктивних вимог науково-технічного прогресу, зміни мислення людей і т.інш.

Якщо виходити з того, що ефективність діяльності інвестиційних інститутів визначається наявністю інформації, системою знань, умінь і матеріально-технічною базою, то інформацію

можна поставити на перше місце за значущістю, оскільки, чим вищий рівень отриманої інформації, тим менша ймовірність помилки і, як наслідок, ризику фінансової операції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з науково-дослідницькими напрямами роботи Донецького державного університету економіки і торгівлі, а саме з темами “Розробка інформаційної системи ДДКІ” (1997 – 1999рр.), а також “Розробка програмного забезпечення для учбових потреб” (1997 – 2000рр.)

Мета і задачі дослідження. Мета дисертації полягає в модернізації моделі інформаційного забезпечення інвестиційно-посередницьких організацій, спрямованої на підвищення ефективності їх діяльності в умовах переходу України до ринкових відносин.

Основна ідея роботи виходить з необхідності розробки механізмів впровадження наукових розробок щодо використання комп'ютерних технологій стосовно забезпечення необхідною інформацією усіх учасників фондового ринку.

Досягнення мети та реалізація ідеї, яку було поставлено і запропоновано, вимагало рішення низки основних задач, які включають:

системний аналіз соціально-економічних умов становлення фондового ринку України;

виявлення динаміки еволюційного розвитку інформаційних технологій як засобу удосконалення діяльності всіх учасників ринку цінних паперів;

визначення факторів, зумовлюючих місце і значущість інформаційного забезпечення інвестиційно-посередницьких організацій;

визначення найбільш пріоритетних видів цінних паперів в контексті співвідношення пропозиції і попиту;

виявлення динаміки змінювання обсягу продажу в позабіржевій фондовій торговельній системі;

економічний аналіз функціонально-операційної системи діяльності суб'єктів фондового ринку;

порівняльний аналіз принципів, методів і критеріїв оцінки інформаційного забезпечення функціонування українського фондового ринку.

Предмет та об'єкт дослідження. *Предметом* наукового дослідження є інформаційні технології як складові інфраструктури фондового ринку з позицій їх виробничих функцій.

Об'єктом дисертаційного дослідження є фондовий ринок України.

Методологія і методика дослідження. Теоретичною основою досліджень є системний підхід до процесів і об'єктів, що досліджуються, теоретичні положення класиків економічної науки і роботи сучасних вчених-економістів, наукові положення та досвід їх застосування в галузі

становлення і розвитку фондового ринку та безпосередньо функціонування інформаційних систем, а також законодавчі та нормативні акти з порушеної проблеми.

Методологічною основою стала сукупність професійних знань, які являються на сьогодні хрестоматійними, з точки зору провідних фахівців в сфері дослідження ринку цінних паперів, а також інформаційних технологій і моделювання.

В дисертації використано загальнонаукові методи пізнання: аналіз і синтез; наукова абстракція, техніко-економічний і логічний аналіз; методи математичного моделювання; контент-аналіз; методи екстраполяційної статистики; методи графічної інтерпретації; кореляційно-статистичні методи та інші.

Джерелами первинної інформації стали дані статистичної звітності і аналітичних обслідувань результатів діяльності фондових ринків, матеріали первинного обліку інвестиційно-посередницьких організацій.

Наукова новизна одержаних результатів. За результатами досліджень, які було проведено, одержано ряд положень, що визначаються науковою новизною. Основні з них такі:

визначено і обґрунтовано переваги автоматизації діяльності інвестиційних посередників по відношенню до проектування інвестиційних систем, провідною з яких стало надання можливості здійснення аналізу динаміки змінювання котировки цінних паперів в різних термінових періодах, а також виявлення провідних чинників, які впливають на вартість цінних паперів;

на основі положень маркетингової концепції та з урахуванням сучасних умов в Україні визначено групи користувачів за типом їх взаємодії з базою даних шляхом позначення сегментів ринку цінних паперів;

модернізовано структурно-організаційну схему системи управління інвестиційно-посередницькими організаціями шляхом удосконалення технологічних механізмів їх функціонування;

на базі модернізованої структури системи управління розроблено структурно-логічну схему організаційно-функціональних відношень в інвестиційно-посередницьких організаціях складовими частинами якої є певні блоки, де надається опис основних функцій (модулей) та інформаційні дуги, що відображають функціональні відношення між окремими модулями;

розроблено новий підхід до проектування інвестиційних систем, який базується на використанні і удосконаленні сучасних CASE технологій директивного типу;

встановлено найбільш дійові принципи і критерії побудови системи інформаційного забезпечення діяльності учасників фондового ринку України, провідними з яких є впровадження єдиної державної політики на ринку цінних паперів і створення комплексної інформаційної системи;

розроблено схему взаємозв'язків між окремими функціональними інформаційними блоками, яка базується на принципах побудови відкритої комп'ютерної системи, що призвело до удосконалення механізму забезпечення діяльності інвестиційно-посередницьких організацій.

Практичне значення одержаних результатів. Зроблені в дисертації висновки та практичні рекомендації щодо застосування певних заходів, спрямованих на удосконалення інформаційного забезпечення, були реалізовані в методичних документах, які увійшли в загальні програми розвитку таких організацій, як Донецька фондова біржа, Донецьке відділення фонду держмайна України, Донецький центр сертифікаційних аукціонів. Автором розроблено два науково-практичних посібника, які використовуються в практиці роботи, спрямованої на підвищення професійного рівня фахівців та службовців бірж і фондових компаній.

Крім того, висновки, стосовно певного кола проблем, розглянутих в ході виконання дисертаційної роботи, а також результати наукового дослідження, були впроваджені на ряді підприємств під час виконання науково-дослідних робіт:

“Розробка інформаційної системи ДДКІ” (Г-97-13);

“Розробка програмного забезпечення для учбових потреб”(Г-97-14);

“Оптимізація діяльності СП “Ринок” в умовах економічних перебудов в Україні” (г/т № 656/98);

“Розробка рекомендацій щодо активізації маркетингової діяльності товариства з обмеженою відповідальністю “Ексклюзив” (г/т № 652/98).

Підсумкове значення мало впровадження розроблених в дисертації пропозицій щодо інформаційного забезпечення інвестиційно-посередницьких організацій в діяльність Закритого інвестиційного фондового Центру (ЗІФ “Центр”).

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення і практичні результати досліджень за темою дисертації доповідались і обговорювались на міжнародній науково-методичній конференції “Стійкий розвиток країн з перехідною економікою” (м.Донецьк, 1998р.), Всеукраїнській конференції молодих науковців “Інформаційні технології в науці та освіті” (м.Черкаси, 1997р), на семінарі ІЕП НАН України “Економіко-ситуаційний аналіз фондового ринку України” (м.Донецьк, 1998р.), на науково-практичних конференціях ДДУЕТ (м. Донецьк, 1993 – 1997рр.)

Публікації. Основні положення дисертації відображено в 18 наукових роботах, в числі яких 2 брошури, 1 учбовий посібник, 3 методичних рекомендацій і 12 статей. Загальний обсяг друкованих робіт 10,8 д.а. Особисто автору належить 9,2 д.а.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновку загальним обсягом 164 сторінок, містить у собі 7 таблиць, які заповнюють 5 сторінок, 34 рисунків обсягом 12 сторінок, 6 додатків і список використаної літератури із 106 джерел.

Основний зміст дисертації

Розділ 1. Інвестиційна діяльність в системі соціально-економічних перебудов

Особливості ринкової економіки потребують змінювання характеру суспільного виробництва: відношення власності, структури і механізму функціонування господарчих суб'єктів, форми фінансових зв'язків між ними, ступені зацікавленості всіх в результатах господарчої діяльності. Ці провідні складові ринкової трансформації потребують перебудови методології дослідження кредитно-фінансових ресурсів країни, механізму їх розподілу та перерозподілу.

В ринковій економіці створюється механізм перерозподілу грошових накопичень – через фондовий ринок. Серед чинників, які перш за все сприяють формуванню даного ринку, слід назвати масштабну приватизацію на основі використання акціонерних форм власності.

Незважаючи на складність у взаємодії учасників фондового ринку, неправомірно розглядати їх діяльність як деякий хаотичний, стихійний процес. Після проведення ретельного системного аналізу форм і засобів взаємодії, існуючих на фондовому ринку України на сьогодні, розроблено схему взаємозв'язку інформаційно-регулюючих структур фондового ринку, яка представлена на рис. 1.

Як видно з представленої схеми, кінцевим одержувачем і основним джерелом формування всієї інформації являється Міністерство фінансів України. Цей блок тісно взаємодіє з першим рівнем регулюючих структур фондового ринку, який включає в себе Комісію з цінних паперів і фондовому ринку, Фонд державного майна і Антимонопольний комітет. Складаючи даний рівень блоки являються одночасно і джерелами інформації.

Отримуючи відомості від операторів фондового ринку, переробляючи її, вони передають інформацію на низчий рівень – виконавчі рівні. Такою інформацією виступають накази, постанови, рішення, які регулюють форми, види та терміни надходження звітності учасників фондового ринку, інформаційних повідомлень про свою діяльність.

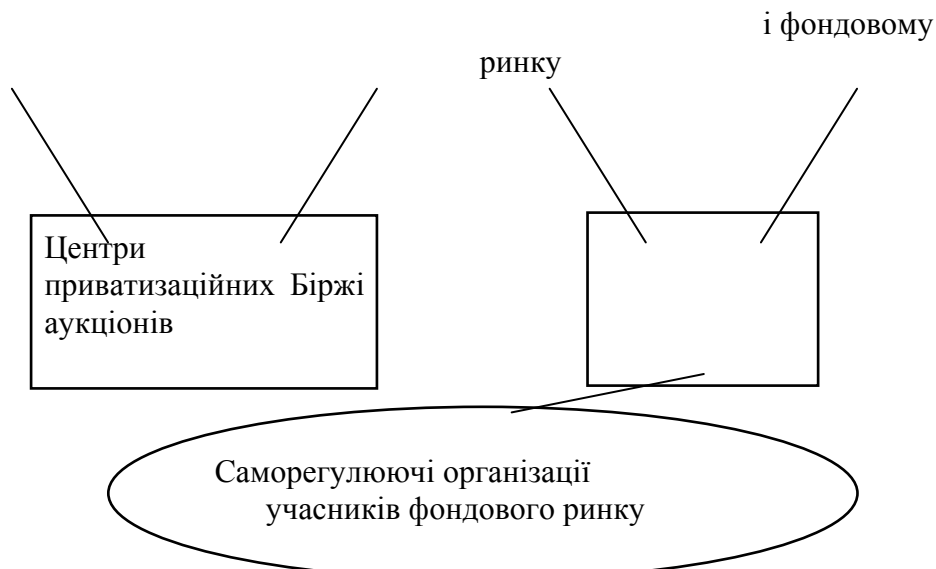

Рис. 1. Взаємозв'язок інформаційно-регулюючих структур фондового ринку

Функціонування фондового ринку визначається співвідношенням попиту, пропозиції та зрівноваженої ціни. Якщо тезу про те, що виступає в якості джерела інвестиційного капіталу, розглядати як вихідну, то логічно буде припустити, що збереження визначають обсяг потенціального попиту на фондовому ринку. Звідси, чим вище рівень життя, тим більша частка доходів зберігається і тим більше, поряд з іншими умовами, люди купують цінні папери.

Пропозиція цінних паперів, безумовно, визначається попитом. Але тут додається ще одна обставина. Ця пропозиція менша в тих країнах, де держава активніше втручається в виробництво, розподіл та обмін. Так, в країнах з плановою економікою вона практично відсутня. Це пояснюється тим, що, якщо підприємство, має державну власність, отримує недостаючі йому грошові кошти з державного карману, то в цьому випадку випускати цінні папери йому не потрібно.

Тому тільки перебудувавши українські державні банки на комерційний лад (треба відзначити, що ці процеси у нас в країні вже відбуваються), можна надати імпульсу розвитку фондового ринку. Безумовно, для таких фундаментальних змінювань необхідні роки, перш, ніж підприємства, втративши звичні джерела довгострокового фінансування, почнуть випускати цінні папери.

Визначаючи чинники, які впливають на розвиток і удосконалення інвестиційної діяльності в цілому і фондового ринку, зокрема, більшість фахівців з цього приводу відзначають, що ефективність сучасного ринку цінних паперів багато в чому залежить від ступеню комп'ютеризації на основі широкого використання нових інформаційних технологій та ліній телекомунікацій – саме вони створюють технічні передумови для формування єдиного ліквідного національного ринку і активного включення його в роботу міжнародного ринку цінних паперів.

Однією з нових інфраструктур фондового ринку України повинна стати система інформаційного забезпечення. При цьому особливу актуальність набуває вибір ефективних технологічних та технічних засобів, необхідних для організації одержання та обробки інформації.

Розділ 2. Діяльність інвестиційно-посередницьких організацій в контексті взаємозв'язку з іншими учасниками ринку цінних паперів України. Ринок цінних паперів – це дуже складний, динамічний ринок, дії на якому жорстко регулюються державою і повинні відрізнятися високою соціальною відповідальністю, щоб не викликати фінансових потрясінь. Особливою відмінністю цього ринку являється те, що він засновується на розвинутій інфраструктурі, складних інформаційних технологіях і витратоємних технічних засобах.

Проведений в ході дисертаційного дослідження системний аналіз показав, що характерними особливостями фондового ринку України є виключно високі ризики, інфляція, політична і макроекономічна нестабільність, відсутність ресурсної бази і повноцінної інфраструктури. Крім того, цей ринок не має ще своїх визнаних лідерів, не має постачальників (емітентів), посередників (інвестиційних інститутів) і товарів (цінних паперів), які б користувались суспільною довірою.

На сьогодні в Україні існують різні асоціації, які об'єднують учасників фондового ринку, найбільшими з яких є Українська асоціація торгівців цінними паперами, Українська асоціація довірених товариств, інвестиційні фонди і компанії і Українська асоціація інвестиційного бізнесу.

Як показав проведений в ході дисертаційного дослідження системний аналіз, однією з найважливіших складових макроекономічного оточення, яка певним чином впливає на ринок цінних паперів, слід позначити інфляцію. Її високий рівень, а тим більш гіперінфляція, здатні порушити навіть найрозвинуті фондові ринки.

Цінні папери як товар та їх індустрія, яка з ними пов'язана, на протязі багатьох років знаходиться в стадії росту. В значній своїй частині ринок цінних паперів – це інноваційний ринок, який виводить до споживача все нові і нові види продукції.

До характерних особливостей українського фондового ринку слід віднести той факт, що 90% трансакцій на ньому являються ті, які виникли як результат приватизацій після проведення сертифікаційних аукціонів.

Незважаючи на велику кількість фінансових посередників, які здійснюють операції з цінними паперами, складання угод в межах організаційно оформленого ринку, наданих біржами, майже не відбувається. Позабіржовий ринок практично на сьогодні являється стихійним, на ньому відсутні електронні торговельно-інформаційні системи, а також відсутня законодавча база для їх створення.

Концепцією функціонування і розвитку фондового ринку України припускається позабіржова торгівля цінними паперами, яка може здійснюватися з використанням торговельних

майданчиків товарних бірж, але це не означає, що товарні біржі можуть створювати фондові відділи і установлювати біржовий курс за цінними паперами.

На українському фондовому ринку позабіржова торговельна система об'єднує 134 компанії, з яких 122 зареєстровані в офіційному реєстрі, і 80 мають доступ до її інформаційних ресурсів.

Проведене дослідження функціонування позабіржової торговельної системи дозволило за допомогою використання трендового методу визначити загальну тенденцію розвитку цієї системи, головним результуючим показником якої став обсяг продажу. Підсумковим умовивідом стало виявлення загальної тенденції збільшення цього показника в цілому, але кожний регіон країни, має неоднакову картину, й для багатьох організацій притаманний стрибкообразний характер змінювання обсягу продажу цінних паперів.

Для проведення системного і порівняльного аналізу розмірів і структури українського фондового ринку було взято два види цінних паперів: державні і недержавні цінні папери.

За результатом такого аналізу звертає увагу на той факт, що державні папери являються достатньо надійним інструментом позики для інвесторів фондового ринку. Так, наприклад за рахунок реалізації облігацій внутрішньої позики український уряд в 1995р. отримав 25,9 млрд. грн. неемесійних грошових коштів, які були спрямовані на погашення дефіциту державного бюджету. Що стосується недержавних цінних паперів, то за результатами системного контент-аналізу виявилось, що за період з 1993 по 1996рік в Україні випущено цінних паперів цього виду загальною номінальною вартістю 105 млрд. грн.

Як показав порівняльний аналіз, проведений в процесі дисертаційного дослідження, більшу частку серед недержавних цінних паперів займають акції, які є найбільш ефективним засобом залучення додаткових грошових коштів в економіку країни.

Для поглибшого вивчення порушеного питання було використано двохчинниковий дисперсійний аналіз. В якості залежної змінної був взятий показник ступеню доходності облігацій різних видів, незалежними змінними стали обсяг розміщення облігацій та індекс інфляції.

Орієнтуючись на F-розподіл для ймовірості $1 - \alpha = 0,95$, були зроблені такі умовиводи. Оскільки в усіх випадках за термінами погашення облігацій (незважаючи на їх різновид) F-відношення менше F- розподілу, то як наслідок, нуль-гіпотеза відносно впливу двох розглянутих чинників на ступінь доходності не відкидається. Отже є наявність взаємодії між обсягом розміщення облігацій і індексом інфляції при їх впливі на ступінь доходності від такого розміщення, які відрізняються за термінами погашення.

В міжнародній практиці дуже швидко підвищується питома вага цінних паперів, які існують тільки в формі запису за рахунками в комп'ютерних базах даних. Все інформаційно-аналітичне забезпечення засновано на використанні комп'ютерних систем. Звідси

одним з найважливіших стратегічних напрямів розвитку ринку цінних паперів в Україні повинна стати орієнтація на створення комп'ютеризованих фінансових продуктів, на поглиблення персоналізації обслуговування клієнтів, на повністю комп'ютерні ринки цінних паперів. Передумовою для створення такої цілосної мережі в Україні вже мають місце в вигляді електронної системи торгів, які впроваджуються серед брокерських структур.

Для сучасної науки управління складними системами характерний структурний підхід. Згідно проведеного в дисертації системного аналізу було встановлено, що інвестиційно-посередницькі організації в Україні мають певну структуру управління і принципові інформаційні зв'язки. Для таких організацій траєкторія руху інформації повинна визначатися специфікою їх діяльності. Система показників повинна забезпечувати необхідну повноту опису процесу функціонування операційних систем в інвестиційно-посередницьких організаціях і бути придатною для управління.

Особливості розвитку ринку цінних паперів в Україні, а також характер діяльності інвестиційно-посередницьких організацій зумовлюють доцільність наявної точної та об'єктивної інформаційної бази, яка, в свою чергу, визначається колом операційної структури самих інвестиційно-посередницьких організацій.

Однією з найбільш істотних особливостей інвестиційно-посередницьких організацій в контексті проблем інформаційного забезпечення являється період доступу до необхідних даних. Цей період характеризується тим, що кожна підсистема наділяється певними інформаційними ресурсами для досягнення цілей функціонування на цьому періоді і правом самостійного прийняття рішень, тобто певною автономністю. Але оскільки інвестиційно-посередницькі організації підпадають під вплив зовнішнього інформаційного середовища, то їх фактична траєкторія потреби в відомостях не співпадає з наміченою, тому виникає необхідність в створенні банків неструктурованих відомостей.

Кожне завдання -інформаційного забезпечення операції інвестиційно-посередницької організації може бути вирішено в відповідності з декількома локальними критеріями оптимальності і навіть при одному локальному критерії оптимальності – за різними моделями, враховуючими певні параметри вирішуємого завдання, і різними засобами.

Розділ 3. Шляхи удосконалення механізму забезпечення діяльності інвестиційно-посередницьких організацій. Офіційна настанова на перехід до ринкового господарства інколи ототожнюється з безконтрольністю, відсутністю плану, стихійністю. За цим криється недооцінка того, що мова йдеться про регульований ринок цінних паперів.

З урахуванням корективки, яка відбувається на основі вивчення кон'юнктури ринку і перспектив розвитку ринку цінних паперів, інституціональні інвестори демонструють можливість

такого демократичого планування. В зв'язку з цим доцільним стає вивчення і використання багатого досвіду зарубіжних інвестиційних компаній, системи їх планування на базі маркетингової інформації, оскільки остання стає дійовим фактором розвитку фондового ринку в умовах перехідної економіки України.

Така інформація необхідна на сьогодні для своєчасного реагування на дії різноманітних непередбачених процесів і явищ, які відбуваються в нашій країні, для сприймання нових тенденцій і об'єктивних вимог науково-технічного прогресу, змінювання мислення людей і т.ін. Разом з тим наявність такої інформації не тільки не відмінняє, але й посилює конкурентні засади організованого ринку. Протирічність, яка здається на перший погляд, в дійсності означає лише те, що в нашій свідомості доки ще не сформувалось уявлення про те, що існує ринок інформації, за допомогою якого сучасний маркетинг сприяє розвитку цивілізованих форм конкурентних відношень між учасниками фондового ринку.

Як відомо, фінансові інвестиції пов'язано з певним ризиком в випадку недоотримання очікуемого доходу і в випадку втрати інвестуемого капіталу.

Щоб запобігти цього, необхідний кваліфікований аналіз кон'юнктури ринку фінансових активів, який дозволить оцінити надійність передбачаємих вкладів і вибрати оптимальний варіант.

Ефективність будь-яких інвестицій визначається на підставі зіставлення ефекту (доходу) і витрат. В якості витрат при певній ефективності фінансових вкладів виступають кошти, які інвестуються в різні фондові інструменти. В якості ефекту або доходу виступає різниця між реальною вартістю окремих фондових інструментів та сумою коштів, інвестованих на їх отримання.

Отже, принципова формула для розрахунку ефективності інвестування в будь-які інструменти ринку може бути побудована таким чином:

де E_f - ефективність інвестування в інструменти фондового ринку;

R_{Cf} - реальна вартість окремих фондових інструментів;

I_f - сума коштів, інвестованих в окремі фондові інструменти.

Одним з провідних чинників, які формують якість і ефективність стратегії інституціональних інвесторів, є інформаційне забезпечення – наявність у організації різноманітної економіко-інформаційної бази, яка не просто включає в себе відомості різного напрямку, а саме ті, на які є попит користувачів. Ідеальною можна вважати ситуацію, при якій зберігається рівновага між виробництвом інформації і її споживанням:

$$IG=IU$$

де IG – виробництво інформації;

IU – споживання інформації.

Як свідчать результати проведеного наукового дослідження, основною проблемою часто стає не нестача інформації, а її надлишок. При розгляді конкретної економічної ситуації її набагато більше, ніж може сприйняти окрема людина.

Якщо інформацію, яка необхідна для рішення якогось конкретного питання, позначити як релевантну, а інформацію, яка сприймається при прийнятті даного рішення як прийняту до уваги, то та частка, яка має відношення до розглядаємого питання, може бути визначена як використана інформація. Релевантна інформація, яка не приймається до уваги позначається як інформаційні втрати. За допомогою математичних символів, ефективність використання інформації в діяльності інвестиційно-посередницьких організацій можна представити в вигляді формули:

де E - ефективність використання інформації;

R_j - релевантне інформаційне надання;

N_j - інформаційні втрати;

P - інформаційні перешкоди.

Звідси витікає умовивід відносно того, що ефективність використання інформації в діяльності інвестиційно-посередницьких організацій визначається збільшенням частки релевантної інформації, зменшенням частки інформаційних витрат і зведенням до мінімуму, по можливості, інформаційних перешкод.

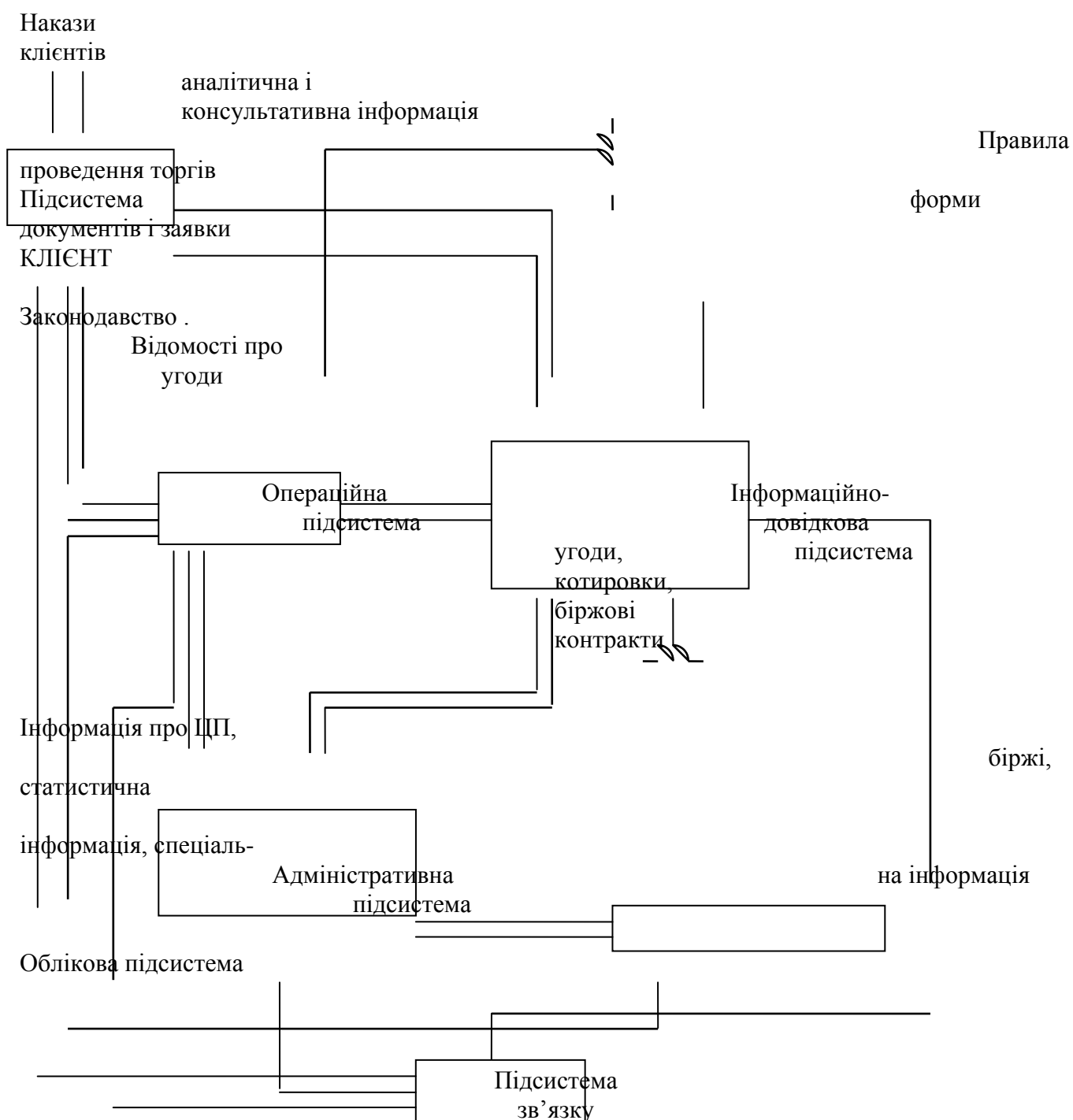
Реалізація такого системно-комплексного підходу до проблеми підвищення ефективності діяльності інвестиційно-посередницьких організацій може бути досягнута за рахунок створення моделі інформаційного забезпечення, яка й була розроблена в результаті проведення дисертаційного дослідження

При розробці такої моделі перш за все намагались забезпечити гнучкість інформаційної системи по відношенню до користувача, щоб останньому не доводилося діяти тільки суворо передбаченим засобом. Адже система повинна бути здатною відрізнити користувача і пристосовуватися до нього. Взаємодія людини з машиною повинна нагадувати, по можливості, людське спілкування.

Враховуючи той факт, що користувачі інформації на ринку цінних паперів – це не завжди фахівці, при розробці моделі інформаційного забезпечення виходили з того, що рівень завдання повинний бути зрозумілим всім її користувачам.

Структура уніфікованої адаптивної моделі функціональної частини інвестиційної системи, яка наведена на рис.3, представляє собою узагальнену модель функціонування системи, яка структурно складається з певних блоків, де надається опис основних функцій (модулей). Кожний з модулів відображає підсистему, яка виконує певні функції і може бути декомпозованою на більш детальнішому рівні.

Аналіз існуючих засобів і методів проектування інформаційних систем дозволив дійти висновку стосовно того, що в залежності від специфіки предметної області і умов проектування система або окремі її блоки можуть бути реалізовані з використанням традиційних алгоритмічних мов, пакетів прикладних програм загального призначення або дескриптивних систем комп'ютерного (CASE-систем), функціональних пакетів прикладних програм або директивних CASE-систем. Склад використаних засобів в значній мірі зумовлює працездатність, довгостроковість, витрати на проектування, функціонування і модифікацію інвестиційних систем.

|
()
Телекомунікаційні
засоби зв'язку, телефони
модеми

Рис. 3. Інформаційно-адаптивна модель інвестиційних систем

На підставі проведеного аналізу існуючих технологій проектування інформаційних систем запропоновано новий підхід до такого виду проектування, заснований на розробці і використанні сучасних CASE-технологій директивного типу. Порівняльний аналіз існуючих CASE-засобів показав, що більш переважним являється використання систем Design/IDEF (ICAM DEFinition) з урахуванням перспектив їх розвитку в напрямі підвищення ступені інтегрованості і підтримки інших етапів життєвого циклу інформаційних систем.

Висновки

В дисертації досліджено комплекс проблем, які пов'язані з розробкою шляхів і засобів підвищення інформаційного забезпечення інвестиційно-посередницьких організацій на українському фондовому ринку в умовах соціально-економічної трансформації механізмів господарювання держави. До основних висновків і пропозицій можна віднести такі:

1. Провідним чинником, який забезпечує формування фондового ринку стає об'єднання капіталів в формі акціонування, яке зумовлює появу нових ринкових структур, таких як біржі, брокерські компанії, комерційні банки і т.ін.

2. Одним з напрямів, який сприяє розвитку в Україні ринку цінних паперів, є створення посередницьких організацій, які можуть бути як державними, так і діяти на принципах повного госпрозрахунку.

3. Головною підставою для інформаційних технологій в інвестиційній діяльності повинна стати система взаємозв'язку споживача (отримувача) з економічним оточенням (зовнішнє і внутрішнє інформаційне середовище)

4. Акції в Україні являються найбільш поширеним видом цінних паперів. Обсяги емісій акцій постійно зростають рівно, як і їх частка в загальному обсязі випущених цінних паперів.

5. Використання комп'ютерних систем на фондовому ринку сприяє створенню єдиного інформаційного простору фондового ринку.

6. Впровадження розробленої за IDEF - методологією моделі дозволить вирішити завдання щодо забезпечення комплексної автоматизації діяльності інвестиційно-посередницьких організацій на фондовому ринку і створити могутні комунікаційні системи, які нададуть можливість використовувати складні ринкові технології, оперативно взаємодіяти з банківськими закладами, біржами та іншими ринковими структурами.

Список опублікованих автором праць за темою дисертації

1. Аксенова Е.А. Экономико-ситуационный анализ фондового рынка Украины. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1998.- 54с.
2. Аксенова Е.А. Инвестиционная деятельность в системе социально-экономических преобразований Украины.- Донецк: ИЭП НАН Украины, 1997.-48с.
3. Аксьонова О.О. Система інформаційних технологій як засіб вдосконалення інвестиційної діяльності // Торгівля і ринок України – Донецьк: ДДКІ, 1998.-С.200-203.
4. Аксенова Е.А. Методика использования НИТ в инвестиционной деятельности структурных подразделений фондового рынка Донбасса // Вища освіта: стан та напрямки реформування: Сб.тез доповідей.– Донецьк: ДДКІ, 1996.-С.98-99.
5. Аксьонова О.О. Використання ПСОМ в системах короткочасного прогнозування // Торгівля і ринок України – Донецьк: ДКІ, 1993. - С.84-85.
6. Аксенова Е.А. Проблемы инвестиционной деятельности в Украине.// Устойчивое развитие стран с переходной экономикой.: Сб. науч. докладов. – Донецк: ДГКИ, 1998.- С. 133-136.
7. Аксьонова Е.А. Методология финансовых вычислений в среде EXCEL – 05 // Методична робота в контексті національної вищої освіти.: Сб. тез доповідей. – Донецьк: ДДКІ, 1997.- С.122-123.
8. Аксенова Е.А. Применение оптимизационных инструментов электронных таблиц при подборе параметров электрических цепей //Методична робота: “Погляд в ХХІ століття”: Сб. тез доповідей.-Донецьк: ДДКІ, 1998.- С.149-150
9. Аксьонова О.О. Інформаційні мережі - їх ресурси та можливості// Торгівля і ринок України. – Донецьк: ДКІ, 1994. –С.124-125.
10. Аксьонова О.О. Системи клірингу на ринку цінних паперів // Торгівля і ринок України. – Донецьк: ДКІ, 1995. –С.113-114.
11. Аксьонова О.О. Перспективи розвитку фондового ринку України у світлі інформаційних технологій //Торгівля і ринок України. – Донецьк: ДДКІ, 1996. – С.150-152.
12. Аксьонова О.О., Кудін Б.П. Питання інформаційної підтримки фондового ринку України (на прикладі Донбасу) //Торгівля і ринок України. – Донецьк: ДДКІ, 1996. –С.145-146. Особистий внесок: розроблено рекомендації щодо впровадження певних інформаційних систем на фондовому ринку Донбасу.
13. Аксенова Е.А. Совершенствование инвестиционной деятельности через систему информационных технологий //Предпринимательство: проблемы и решения. – Донецк: Кассиопея, 1998. – С.103-108.
14. Шелегеда Б.Г., Аксенова Е.А. Развитие украинского фондового рынка в условиях переходной экономики //Предпринимательство: проблемы и решения. – Донецк: Кассиопея, 1998. – С.87-91.

Особистий внесок: проведено аналіз основних показників розвитку українського фондового ринку.

15. Аксьонова О.О. Про економічний механізм інвестиційної політики України // Торгівля і ринок України. – Донецьк: ДДКІ, 1998. - С.201-203
16. Аксёнова Е.А., Дьяконенко И. Функциональное моделирование инвестиционной адаптивной компьютерной системы //Мат. всеукр. науч. конфер. “Інформаційні технології в науці і освіті”.- Черкаси: ЧДУ ім.Хмельницького, 1997. –С.12-13
17. Аксенова Е.А., Подольская Е.С Использование пакета электронных таблиц EXCEL 5.0/7.0 для обработки учетно-экономической информации/ Уч. пособие – Донецк: ДГКИ, 1996.- 28с. Особистий внесок: розроблено методику графічного аналізу економічних процесів, які притаманні українському фондовому ринку.
18. Кудин Б.П., Крачковский В.В., Аксенова Е.А Задачи управления запасами по дисциплине “Экономико-математическое моделирование”/ Метод. реком. – Донецк: ДГКИ, 1997.–14с. Особистий внесок: проведено аналіз фінансової діяльності підприємств торгівлі.
19. Палагута Е.А., Аксенова Е.А Практические задания по проведению лабораторных работ по дисциплине “АРМ экономиста/Метод.указ.- Донецк: ДГКИ, 1998. – 36с. Особистий внесок: проведено аналіз фінансової діяльності підприємств торгівлі.
20. Жукова Л.В., Аксенова Е.А. Маркетинг в упражнениях/ Учебное пособие.- Донецк:1998.–34с. Особистий внесок: розроблено шляхи впровадження марке-тингової концепції в навчальний процес при підготовки фахівців економістів.

АНОТАЦІЯ

Аксьонова О.О. Механізм забезпечення діяльності інвестиційно-посередницьких організацій на фондовому ринку. – Рукопис.

Дисертація у вигляді рукопису на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.02.02 - Економіка та управління науково-технічним прогресом, інвестиційні та інноваційні процеси. – Інститут економіки промисловості НАН України, Донецьк, 1999.

Дисертація містить теоретичні узагальнення і нові методичні підходи в галузі використання інформаційного забезпечення як засоба підвищення ефективності діяльності інвестиційно-посередницьких організацій на фондовому ринку України. Проведено дослідження стану розвитку українського фондового ринку в цілому і визначено характерні риси діяльності інвестиційно-посередницьких організацій. Встановлено найбільш дійові принципи і критерії побудови ефективної інформаційної системи, які можуть бути застосовані на ринку цінних паперів в контексті інвестиційної політики держави. Розроблено інформаційно-адаптивну модель механізму забезпечення діяльності інвестиційно-посередницьких організацій на фондовому ринку України.

Ключові слова: інвестиційно-посередницька організація, цінні папери, інформаційні системи, механізм забезпечення, ефективність, фондовий ринок, адаптивна модель.

ANNOTATION

Aksyonova H.A. Mechanism ensuring of investment-intermediary organizations activity at the stock market.- Manuscript.

The thesis in question is written as manuscript and is presented for economic sciences candidate degree speciality 08.02.02. - Economy and management of scientific and technical progress, investment and innovation processes .-

This thesis contains theoretic general conclusions and new methodic approaches in the field of informational ensuring application as the most effective way to rise activity of investment-intermediary organizations at the Ukraine's stock market. In the given thesis it has been investigated state of development of the Ukrainian stock market in a whole is and the characteristic features of investment-intermediary organizations activity has been determined; as well as the most effective principles and criteria of informational system formation which can be used at the securities market in the context of state investment policy has been established. The informational-adaptive pattern of investment systems has been worked out.

Key words: investment-intermediary organization, the securities, informational system, the mechanism of maintenance, effectivity, stock market, adaptive model.

АНОТАЦИЯ

Аксенова Е.А. Механизм обеспечение деятельности инвестиционно-посреднических организаций на фондовом рынке. – Рукопись.

Диссертация в виде рукописи на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.02. - Экономика и управление научно-техническим прогрессом, инвестиционные и инновационные процессы. – Институт экономики промышленности НАН Украины, Донецк, 1999.

Данная диссертационная работа представляет собой результаты научного исследования, сущность которого сводится к модернизации модели информационного обеспечения инвестиционно-посреднических организаций, направленной на повышение эффективности их деятельности в условиях перехода Украины к рыночным отношениям.

Диссертация содержит теоретические обобщения и новые методические подходы в области использования информационного обеспечения как средства повышения эффективности деятельности инвестиционно-посреднических организаций на фондовом рынке Украины. Исследовано состояние развития украинского фондового рынка в целом и определены характерные черты деятельности инвестиционно-посреднических организаций. Установлены

наиболее действенные принципы и критерии построения информационной системы, которые могут применяться на рынке ценных бумаг в контексте инвестиционной политики государства.

Проведен системный анализ социально-экономических условий становления украинского фондового рынка, определены основные стратегические направления развития украинского рынка ценных бумаг путем использования экономико-математических и статистических методов.

Определена система взаимодействия всех участников фондового рынка и обозначено место и роль инвестиционно-посреднических организаций в общей системе функционирования рынка ценных бумаг. Проведен экономический анализ функционально-операционной системы деятельности субъектов фондового рынка Украины.

Показана динамика эволюционного развития информационных технологий как способа совершенствования деятельности всех участников рынка ценных бумаг. Обусловлена необходимость разработки механизма обеспечения деятельности инвестиционно-посреднических организаций путем совершенствования информационных технологий. Определены ведущие факторы, обуславливающие место и значимость информационного обеспечения инвестиционно-посреднических организаций. Проведен сравнительный анализ принципов, методов и критериев оценки информационного обеспечения функционирования украинского фондового рынка.

Обоснованы преимущества автоматизации деятельности инвестиционно-посреднических организаций по отношению к проектированию инвестиционных систем, ведущим из которых стало создание возможности совершенствования анализа динамики изменения котировки ценных бумаг в различных временных периодах, а также установление ведущих факторов, влияющих на себестоимость ценных бумаг.

Определены наиболее приоритетные виды ценных бумаг в контексте соотношения спроса и предложения. Основываясь на положениях маркетинговой концепции, проведена сегментация групп пользователей по типам их взаимодействия с базой данных.

Используя графические методы обработки статистической информации, определена динамика изменения объема продаж во внебиржевой торговой системе.

Проведен анализ существующих технологий проектирования информационных систем, на базе которого был разработан новый подход к проектированию инвестиционных систем, основанный на разработке и использовании современных технологий директивного типа.

Разработана информационно-адаптивная модель инвестиционных систем, внедрение которой в практику деятельности инвестиционно-посреднических организаций создаст благоприятные условия для того, чтобы проследить движение информационных потоков по двум качественным характеристикам: направленность и содержание, а также позволит оптимизировать сбор и структуризацию внешней информации для дальнейшего формирования внутренней информационной базы предприятия, которая существенно влияет на результаты хозяйственной

деятельности, обеспечивая при этом полный замкнутый цикл технологии от поступления информации до принятия конкретного финансового решения.

Ключевые слова: инвестиционно-посредническая организация, ценные бумаги, информационные системы, механизм обеспечения, эффективность. фондовый рынок, адаптивная модель.